

5η Συνεδρίαση

Προεδρείο:
Τσέλος Μπάμπης - Γαλάνης Χρίστος

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ - ΘΕΜΑΤΑ

Λέλης Γεώργιος
«Το ιεραποστολικό έργο του Αρχιμανδρίτη Αγαθάγγελου Λεκόπουλου
στην επαρχία Φθιώτιδος κατά το 1858-1868»

Μπάτσος Νίκος
«Η σπηλιά του Αθανασάκη στον προφήτη Ηλία του Μαρτίνου
και η ιστορία της»

Θεοχαρόπουλος Λουκάς
ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ (1872-1939)
ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ – ΜΑΡΗΣ (1916-1979)
«Δύο λησμονημένοι Λαμιώτες Πνευματικοί Δημιουργοί»

Ερωτήσεις – απαντήσεις – απόψεις
επί των εισηγήσεων της 5ης Συνεδρίασης

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
Γεώργιος Κων. Δέλης
ιστοριδίφης – συγγραφέας

ΘΕΜΑ

**Το ιεραποστολικό έργο του Αρχιμανδρίτη Αγαθάγγελου Δεκόπουλου
στην επαρχία Φθιώτιδος κατά το 1858-1868**

Σεβαστό Προεδρείο,
Κυρίες και Κύριοι,

Θέλω και από τη θέση αυτή να εκφράσω και δημοσίως τα θερμά μου συγχαρητήρια στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Πνευματικού Κέντρου Σταυρού και τους συνεργαζόμενους με αυτό φορείς, για την προσπάθεια που καταβάλλουν, ώστε η ιστορία του τόπου αυτού, τα τραγούδια, η γλώσσα και γενικά οι παραδόσεις του να γίνουν κτήμα των συμπατριωτών μας και να μεταλαμπαδευτούν ανόθευτες και παραποιημένες στις γενιές που μας ακολουθούν.

Το θέμα που έχω την τιμή να σας παρουσιάσω είναι:

Η πνευματική και η κοινωνική προσφορά του μακαριστού Αρχιμανδρίτη Αγαθάγγελου Δεκόπουλου στη Φθιωτιδοφωκίδα κατά το χρονικό διάστημα 1858-1868.

Διαδικασία διορισμού των Ιεροκληρύκων.

Την περίοδο εκείνη οι Ιεροκλήρυκες των Μητροπόλεων ανήκαν στο κράτος και για να διορισθεί κάποιος, το Υπουργείο των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαιδείσης, απευθυνόταν στην Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδος για να του υποδείξει τα ενδεδειγμένα για τη θέση αυτή άτομα.

Μετά την παραλαβή του καταλόγου το Υπουργείο προέβαινε στην επιλογή κάποιου και στη συνέχεια εξέδιδε, το σχετικό, Βασιλικό Διάταγμα. Ωσαύτως την περίοδο εκείνη και οι μεταθέσεις των Ιεροκληρύκων από μια Μητρόπολη σε άλλη γινόταν πάντοτε με απόφαση του Υπουργείου των Εκκλησιαστικών και της Δημόσιας Εκπαίδευσης.

Αρμοδιότητα επί του εν γένει έργου των Ιεροκληρύκων είχε και ο τότε Νομάρχης της Φθιώτιδοφωκίδος κ. Δ. Κριεζής.

Εισαγωγικό σημείωμα.

Το άρθρο 3 του σχετικού νόμου μεταξύ των άλλων έλεγε: «...*παρακαλούμεν τήν Ιεράν Σύνοδον ίνα, προβή στην έκλογήν τριών ύποψηφίων*

καί προτείνη ἡμῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὅπως ὁ ἐκ τούτων ἐγκριθησόμενος ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος προχειρισθῆ κατά τὰ ἐκκλησιαστικά νενομισμένα Ἀρχιεπίσκοπος τῆς χειρουργασίας Ἀρχιεπισκοπῆς Ζακύνθου...».

Στο Αρχεῖο της Ιερᾶς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, που εἶναι πλουσιότατο και αξιολογότατο, έχει περισωθεῖ και εναποθηκευθεῖ υλικό, που αναφέρεται ὄχι μόνο σε ἐκκλησιαστικά θέματα και γεγονότα, ἀλλά και γενικότερα σε περιστατικά που ενδιαφέρουν την πατρίδα μας και τους κατοίκους της.

Ο κώδικας της Μητροπόλεως Φθιώτιδος, που βρῖσκεται στο ως ἄνω ἀρχεῖο ἔχει διαστάσεις 17X24 και εἶναι, σχετικὰ, σε καλή κατάσταση. Εξωτερικὰ αναγράφονται τα στοιχεῖα:

Φ. Φθιώτιδα

Ιεροκήρυκες 1829-1899

Στον ως ἄνω φάκελο τα ἔγγραφα εἶναι πολύ λίγα γιατί το μεγαλύτερο μέρος των, παρελήφθησαν ἀπὸ το Σεβασμώτατο Μητροπολίτη μας κ. κ. Νικόλαο και μεταφέρθησαν στο ἀρχεῖο της Μητροπόλεώς μας.

Μεταξὺ των εναπομεινάντων συγκαταλέγεται και αὐτό που ἔχω τη χαρά και την τιμὴ να σας παρουσιάσω σήμερα.

Βιογραφικά

Ο μακαριστός Αρχιμανδρίτης Αγαθάγγελος Λεκόπουλος καταγόταν ἀπὸ τα Καλάβρυτα της Πελοποννήσου. Το ἔτος της γέννησης και θανάτου του παραμένουν ἄγνωστα.

Ο ἔνθεος ζήλος και η ἔμφυτος ἀγάπη για τον Εσταυρωμένο και Αναστημένο Ιησοῦ, τον ὠθησε στην ἐπιλογή του μοναστικού ιδιώδους, και φυσικὰ σε νεαρή ηλικία ἐντάχθηκε στη μοναστική ἀδελφότητα του Μεγάλου Σπηλαίου των Καλαβρύτων, ὅπου ἐκάρι μοναχός. Ὅπως συμπεραίνεται η Ιερὰ Μονὴ του Μεγάλου Σπηλαίου τον δέχθηκε με πολλή ἀγάπη, και μάλιστα τον παρότρυνε και, φυσικὰ, τον ἐνίσχυσε οικονομικὰ να σπουδάσει τη Θεολογική Ἐπιστήμη.

Αποφοίτησε ἀπὸ τη Θεολογική Σχολὴ του Πανεπιστημίου Αθηνῶν και στη συνέχεια ἐπέστρεψε στη Μονὴ των Καλαβρύτων. Με την παρέλευση του χρόνου του ἀπονεμήθηκε το οφίκιο του Αρχιμανδρίτη και στη συνέχεια η ἄδεια να κηρύσσει το λόγο του Θεοῦ.

Το 1858, με ἀπόφαση της Ιερᾶς Συνόδου της Ἑλλαδικῆς Εκκλησίας, διορίστηκε Ιεροκήρυκας στη Μητρόπολη της Φθιώτιδας, και παρέμεινε μέχρι το 1868 και συνέχεια μετατέθηκε στο Νομό Ἀττικῆς και Βοιωτίας ως Ιεροκήρυκας.

«Μετά τὸν θάνατον τοῦ Φιλοθέου, ἡ ὑπὸ κρίσιν Ἐπισκοπὴ παρέμεινεν ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ἐν χηρείᾳ. Καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς Ι.

Συνόδου τής 25 Ὀκτωβρίου 1862 συνεζητήθη καί ἡ πλήρωσις τής ἑδρας ταύτης, καθώς καί τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν Ἀκαρνανίας καί Αἰτωλίας, Πατρῶν καί Ἠλείας καί Σύρου καί Τήνου, οὐδεμία ὅμως ἀπόφασις ἐλήφθη, τῆς συζητήσεως ἐκείνης καταναλωθείσης εἰς τό, εἰάν ἐπιτρέπηται ἡ μετάθεσις Ἀρχιερέων ἐξ Ἐπισκοπῆς εἰς Ἐπισκοπὴν ἢ οὐ».

Το 1865 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις 20 Ἰουλίου τον συμπεριέλαβε, στον κατάλογο των προς αρχιερατεία υποψηφίων για τὴν κενή θέση τῆς Ἐπισκοπῆς Ζακύνθου. «Καί πάλιν ἡ Σύνοδος κατά τὴν συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 30 Ἰουλίου τοῦ 1865 ἐπελήφθη τῆς πληρώσεως τῆς παροικίας ταύτης προτείνασα τοὺς Ἀρχιμανδίταις Βαρθολομαῖον Σωτηριάδην Ἱεροκύρηκα τοῦ νομοῦ Ἀχαΐας καί Ἥλιδος, Ἱερομ. Ἀγαθάγγελον Λεκόπουλον Ἱεροκῆρηκα τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καί Ἱερομ. Ἰγνάτιον Ζερβόπουλον ἡγούμενον τῆς κατά τὴν ἐπαρχίαν Καλαμῶν Μονῆς τοῦ Μαριδικίου, ἐξ ὧν προεκρίθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας, ὁ τρίτος».

Μετά τὴν παρέλευση δυόμισι χρόνων στη συνεδρία τῆς Ἱεράς Συνόδου που ἐγίνε στις 30 Ἰουλίου τοῦ 1865 «Ἐν πάσει περιπτώσει ἡ Σύνοδος διὰ τοῦ ὑπ' ἀρίθ. 8400/6249/28-12-186 ἐγγράφου Αὐτῆς πρὸς τό Ὑπουργεῖον προέτεινε σὺν τοῖς Ἀρχιμ. Ἀβερκίῳ Λαμπρῶ καί Νικοδήμῳ Σακελλαριάδῃ, καί τὸν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐγκριθέντα Ἀντώνιον Χαριτάκην, ὑποβαλόντα ὅμως τὴν, ἀπὸ τοῦ θρόνου τούτου παραίτησιν αὐτῆ, ἅμα τῆ ἐκλογῆ του».

Εφόσον ὁ Αρχιμανδρίτης Ἀβερκίος Χαριτάκης παραιτήθηκε τῆς ἐκλογῆς του καί πάλι ἡ ἑδρα τῆς Ζακύνθου παρέμεινε κενή. «Τούτου παραιτησομένου ἡ Σύνοδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 20 Φεβρουαρίου 1868 ἐπιληφθεῖσα τῆς ὑποθέσεως τῆς πληρώσεως τῆς χηρευούσης ταύτης ἑδρας προέτεινε τοὺς «Αρχιμ. Νικόλαον Κατραμῆν Ζακύνθιον ἐφημέριον τῆς ἐν Νεαπόλει Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀγαθάγγελον Λεκόπουλον Ἱεροκῆρηκα Ἀττικῆς καί Βοιωτίας ἐκ τῆς ἐν Καλαβρύτοις Ἱεράς Μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου καί Ἱερομ.(ὄναχον) Πορφύριον Ἀγγελόπουλον ἡγούμενον τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω Μονῆς, διακρινόμενον ἐπὶ παιδείᾳ καί ἀρετῇ, κατά τὴν Συνοδικὴν ἔκφρασιν. Καί ὁ μὲν Κατραμῆς παμψηφεί ἐξελέγει παρὰ πάντων τῶν Συνοδικῶν μελῶν, οἱ δὲ λοιποί, κατά πλειοψηφίαν...».

Συνεχίζουμε με τὴν παράθεση σε πιστὴ αντιγραφή τοῦ ἡμερολογίου τοῦ μακαριστοῦ Αρχιμανδρίτη Αγαθάγγελου Λεκόπουλου, με ὅποια γραμματικά καί συντακτικά λάθη ἔχει.

1. Πρόκειται περὶ τῆς Νεάπολης τῆς Ἰταλίας.

10119

Πρωτ. 1634

Πρός τόν Σεβα.(σμιώτατον) Ἀρχιεπίσκοπον Φθιώτιδος.
Ἐν Λαμία τήν 1: 7βρίου² 1859

Περιελθόν τās πόλεις κωμοπόλεις καί χωριά τῆς ὑμετέρας Ἀρχιεπισκοπῆς κηρύττων τόν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὑποβάλλω ὑμῖν εὐσεβάστως, κατά τό ΣΤ' ἄρθρον τῶν περὶ Ἱεροκηρύκων Συνοδικῶν ὁδηγιῶν τήν κατωτέρω ἔκθεσιν τῶν μερῶν. ὅθεν μετέβην καί περὶ ὧν ἐν ἐκάστῳ τούτων ὁμίλησα, ἐπισυνάπτων ἐν αὐτῇ καί τὰ ὑφ' ὑμῶν καί τοῦ Κ.³ Νομάρχου δοθέντα μοι διαγράμματα κατά τό ΣΤ' ἄρθρον τοῦ ἀπό 26 Ἰουνίου Π. ε.⁴ περὶ Ἱεροκηρύκων Β. Διατάγματος.

Μετά τόν παρά τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί τοῦ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργείου ἀπό - 8 Ἰουλίου Π. ε. διορισμόν μου, μετέβην ἐνταῦθα τήν 18 Αὐγούστου. Τήν δέ Δεκάτην⁵ δούς τήν νενομισμένην διαβεβαιωσίν μου ἐνώπιον τῆς Β. Νομαρχίας Φθιώτιδος καί Φωκίδος, καί ἀναλαβόν τὰ καθήκοντά μου, ἐποίησα τήν 31 Αὐγούστου τήν πρώτην μου ὁμίλιαν ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ναῷ, περὶ φόβου καί ἀγάπης Θεοῦ ἐν ᾗ καί περὶ τῆς ὀφειλομένης τιμῆς καί ὑποταγῆς πρὸς τε τόν Βασιλέα καί τās αὐτῷ ὑφισταμένας ἀρχάς.

Τήν 7 7βρίου ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου, περὶ ὄρκου ἐπιουρκίας καί τῆς θέσεως τοῦ ληστοῦ ἐνώπιον συμπάσης τῆς κοινωνίας.

Δέν παρέβλεψα δέ καί τήν ἕξιν τινῶν τοῦ συνάπτει παράνομα καί βίαια συνοικέσια, καί διὰ τοῦτο σκάνδαλα πολλάκις γενομένων τοῖς λοιπῆς.

Τήν 8 μεταβάς εἰς τήν ἐπί τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς κειμένην Ἱερᾶν μονήν, ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου Ἀντινίτσης, ὅπου πανηγύρεως γενομένης, ὁμίλησα περὶ ἀληθοῦς ἐορτῆς, περὶ τοῦ πρὸς Θεόν κατοικίαν των ἡ μὲν κατά τῆς κλοπῆς καί ψευδομαρτυρίας.

Τήν 14 ἐν τῷ ἐνταῦθα Ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἡ ὑψωσις του Τιμίου καί Ζωοποιοῦ Σταυροῦ, περὶ τῆς ἀρχῆς καί τοῦ σκοποῦ τῆς ἐορτῆς καί ὀλίγον κατά τὰ βιοπραγόντα.

Τήν 21 ἐν τῷ τῆς Δεσποίνης Ἱερῷ Ναῷ περὶ φθόνου καί μίσους ὁμίλησας ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐνταῦθα ἐκκλησίαις, τήν 23 7βρίου κατά τό ὑπό στοιχεῖα Α'. ἐσωκλειόμενον διάγραμμα μετέβην εἰς Ὑπάτην, ὁμίλησας ἐνταῦθα καί διελθόν τὰ πολὺανθρωπότερα χωριά τοῦ δήμου τούτου, μετέβην τήν 29 εἰς τήν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Σπερχειάδος, καί ἐνεῦθεν

2. Γραφή του μήνα Σεπτεμβρίου.

3. Κυρίου.

4. Παρελθόν ἔτος. Το τι γράφει το Β. Διάταγμα δεν το ερεῦνησα γιατί, συνοπτικῶς, αναγράφεται με τα ὅσα καταγράφει στα παρόντα ἐγγράφα.

5. Μάλλον πρόκειται περὶ λάθους.

εις άπαντα τά χωρία τά συνιστώντα τόν δήμον τούτου μηδενός εξαίρουμένου μέχρι τής 8 Οκτωβρίου.

Άπό δέ τής 9 μέχρι τής 21 Οκτωβρίου άπαντα τά χωρία του δήμου Τυμφρηστού⁶ και την από του ενός και άλλου χωρία, καθ' εκάστην ημέραν μετάβασιν μου, συναντών τους εκεί κατά τό θέρος μένοντας ποιμένας, δέν ώκησα, τους μέν νά συναθροίζω έν τώ αυτώ του χωρίου ναφ, τους δέ νά συναθροίζω έν αυτοίς τοίς ποι-μνιστασίοις των, και νά όμιλώ εις αυτούς τά δέοντα, προτρέπων αυτούς εις την άποχήν παντός κακού, έπιβλαβούς εις τε αυτούς και εις τους λοιπούς ανθρώπους.

Άπό τής 23 Οκτωβρίου μέχρι τής 4 9βρίου⁷ δηλθον άπαντα τά χωρία του δήμου Μακρακώμης και τινά του δήμου Υπάτης, τά όποια δυσκολίαν τινά φέροντα παρέλειψα περιοδεύων τόν δήμον εκείνον.

Έν πάσι τούτοις τοίς χωρίοις έχων ύπ' όψιν μου τάς ιδιαίτερας ύμών προφορικός όδηγίας, και όδηγούμενοι υπό των ιερέων περί τής ήθικης αυτών καταστάσεως, όμιλουν περί των προς τόν Θεόν του ανθρώπου καθηκόντων, κατά τής κλοπής, άδικίας μνησικακίας και ψευδομαρτυρίας, και όσα άλλα την ήθικήν αυτών μόρφωσιν άφορώντα. Τήν δέ έν πολλοίς των χωρίων των δήμων Σπερχειάδος και Τυμφρηστού επικρατούσαν μωράν και καταστρεπτικήν ιδέαν την έν ταίς καρδίαις πολλών βαθέως έρριζομένην και ύπ' αυτών ως θεάν πρεσβευομένην, την ιδέαν τής συντηρήσεως και προφυλάξεως των ληστών, πολυειδώς καταπολεμήσασα διά τής καταδιώξεως του σκοπού των ανθρώπων και τής θέσεως του ληστού ένώπιον συμπάσης τής κοινωνίας.

Δέν παρέβλεψα δέ και την έξιν τινών του συνάπτει παράνομα και βίαια συνοικέσια, και διά τουτο σκάνδαλα πολλάκις γενομένων τοίς λοιποίς.

Έν γένει ή ήθική κατάστασις των μερών τούτων, ένεκα των άλλεπαλλήλων άνωμαλιών, των άρτι έκλειπουσών ληστρικών συμμοριών των διηνεκώς άντιπνεουσών καταιγίδων και λαιλάπων, είχε κατασή οίκτρά.

Τό προς τόν Θεόν σέβας και ή προς αυτά όφειλομένη λατρεία μαρτυρουμένη από την παντελή έλλειψιν όλες χαλαρωθή. Η κλοπή, άδικία, μνησικακία και τό χειρόν ή ψευδομαρτυρία ύπερεπλεόνασαν, χάρις όμως εις τάς από πολλου ήδη δραστηρίως και άκαμάτους καταβαλομένας πνευματικός ενεργείας, αισθάνομαι τόν ήθικόν βυθόν εις όν ώκησε, ώστε και ναούς πολλούς οικοδόμησαν και από παντός κακού ν' απέχουσι, προ πάντων δέ από την έπάρατον αυθαίρετον άρπαγήν, και βέβαια, ότι ότι, άν ύπήρχον τά κατάλληλα πνευματικά όργανα τά εις άμεσον έπαφήν μετά του λαου διηνεκώς εύρισκόμενον, εις

6. Τα χωρία είναι περίπου αυτά που ανήκαν στους πρώην Καποδιστριακούς Δήμους.

7. Γραφή του μήνα Νοεμβρίου.

βελτίαν κατάστασιν, τό ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν ἐνεργειῶν θά ἦτο μᾶλλον εὐάρεστον.

Τήν 17 κατά τό ὑπό στοιχεῖα Β. διάγραμμα μετέβην εἰς τοὺς ἀνατολικούς δήμους Φαλάρων, Κρεμαστής Λαρίσσης, Πτελεατῶν καί Ἀμαλιαπόλεως⁸, ὅθεν ἔως....

Ἐπανελθόν δέ τήν 4 9βρίου, ὠμίλησα ἐν τῷ τῆς Δεσποίνης Ἱερῷ Ναῷ κατά τῶν κατάφρονούντων τὰς ἐορτάς, καί κατά τῶν μή ανατρέφοντα τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἰς τήν ἀγάπην καί τόν φόβον τοῦ Θεοῦ. Την δέ 16 ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Νικολάου ναοῦ περί ἀγάπης.

ἀπῆλθον τήν 18 Δεκεμβρίου. Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, ἐπελθούσης αἰφνιδίως τῆς χιόνος, δέν ἠδυνθην νά ἐπισκεφθῶ 4 τῶν ὀρεινότερων χωριῶν, περιορισθην δέ μόνον εἰς τα χειμερινώτερα, ἐν τῇ κωμοπόλῃ Στυλίδος ἐν τῇ τοῦ Γαρδικίου, καί ἀμαλιαπόλεως ἐπανέλαβον, ἐπιστράφην τήν διδασχῆν μου. Ἡ ἠθική αὐτῶν κατάστασις ὑπάρχει μᾶλλον εὐάρεστος ἀπό τήν τῶν δυτικῶν δήμων, ἐν πολλοῖς ὅμως, καί ἐν τῇ Ἀμα-λιαπόλει, ὑπάρχει ἀπολύτως ἐνάρετος. Τοὺς δέ ποιμένας τοὺς παραχειμάζοντας ἐν τοῖς χωρίοις, Ἀχηνόν, Ἡλιάδα, Πτελεόν καί Σούρπην ἰδιαίτερος συναγαγών μετὰ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν ὠμίλησα αὐτοῖς πάντα, ὅσα ἀφορῶν εἰς τήν, τε θρησκευτικὴν καί ἠθικὴν αὐτῶν.

Ἐπανελθόν δέ τήν 18 Δεκεμβρίου εἰς Λαμίαν ἔνεκα τοῦ χειμῶνος δέν ἠδυνάμην τακτικῶς νά περιοδεύσω. δέν ἠμέλησα ὅμως ὡς γνώμην ὁσάκις ὁ χειμῶν τό ἐσυγχῶρει νά περιέρομε τα παρακείμενα χωρία τοῦ δήμου Λαμίας καί Ἡρακλειωτῶν ἐξετάσων αὐτοὺς τόν λόγον τοῦ Θεοῦ, καί προτρέπον αὐτοὺς εἰς τήν ὁδόν τῆς ἀρετῆς διὰ τῶν καταλλήλων παραδειγμάτων, ἀλλά καί ἐνταῦθα μήτεν, ἐξηκολούθησα ἐκπληρῶν τὰ καθήκοντά μου κατά πάσας τὰς Κυριακάς, ὁσάκις ὁ χειμῶν δέν ἐπήρχετο βαρὺς κωλύον τοὺς Χριστιανούς ἀπό τὰς ἀποκέντρους τῆς πόλεως καί τήν 21 Δε-κεμβρίου ὠμίλησον ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Νικολάου ναῷ διὰ ἐξομολογήσεως καί μεταλήψεως.

Τήν 18 Ἰανουαρίου ἐν τῷ τῆς Δεσποίνης περί ἐορτῶν καί κατά τῶν καταφρονούντων αὐτοὺς διὰ τῶν ἐργασιῶν των καί ἄλλων ἀντικεινονικῶν πράξεων.

Φεβρουαρίου 1. Ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Νικολάου ναῷ περί τῆς ἀληθοῦς περί τόν Θεόν λατρείας, καί κατά τῆς μὴ σεμνῆς ἱσταμένων ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς θείας Ἱερουργίας.

Τήν 2. Φεβρουαρίου εἰς τό παρακείμενον χωρίον Καλύβια· καί τοὺς ἐκεῖ παραμένοντας ποιμένας, ἐξήγησα τῶν θείων ἐντολῶν κατά τῆς ἀρπαγῆς, καί τῆς καί ψευδομαρτυρίας.

Κυριακὴ τῆς τυροφάγου περί νηστείας.

8. Την περίοδο ἐκείνη τα χωριά αὐτά ὑπάγονταν στο νομὸ Φθιωτιδοφωκίδας.

Πρώτη Κυριακή τῶν νηστειῶν ἐν τῷ τῶν ἀγίων Θεοδώρων ναῶ περιπίστεως.

Δεύτερα Κυριακή, ἐν τῇ πόλει Ὑπάτης, περὶ νηστείας, ἐξομολογήσεως καὶ θείας μεταλήψεως.

Τρίτη Κυριακή εἰς τὴν κωμόπολιν Μεξάταις ὡς ἀνωτέρω καὶ ἐν τέλει κατὰ τῆς ψευδορκίας.

Τετάρτη Κυριακή ἐν τῷ ἐνταῦθα ναῶ τῆς Δεσποίνης περὶ μετανοίας καὶ ἐλεημοσύνης.

Πέμπτη Κυριακή περὶ θείας μεταλήψεως.

Κυριακή τοῦ Θωμᾶ περὶ ὀρθῆς πίστεως.

Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατὰ τὴν προφορικὴν παραγγελίαν ὑμῶν καὶ τοῦ κυρίου Νομάρχου μετέβην εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Φωκίδος. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς εἰς αὐτὴν περιοδίας μου ἐπανερχόμενος εἰς Λαμίαν διήλθον διὰ τῶν χωρίων τοῦ δήμου Ἡρακλειτῶν ἀπὸ τῆς δωδεκάτης καὶ ἐφεξῆς Ἰουλίου, ἀλλ' ἐν ὥρᾳ θέρους καὶ ἀλωνίσματος τῶν σίτων καὶ κριθῶν ἀδύνατος καθίστατο ἡ συνάθροισις τῶν Χριστιανῶν καὶ ἐν ἐργασίμοις καὶ ἐν ἐορτασίμοις ἡμέραις.

Ὡς χρέος μου δι' ἀπαράβατον λίαν, μάλιστα ἀναγαίον ἐθεώρησα τὴν ἐπέκτασιν τῆς διδαχῆς μου καὶ εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐνταῦθα φυλακαῖς καθηγουμένους οἵτινες, ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν συνειδήσεως, ἐν τοιαύτῃ ἤδη οἰκτρᾷ κατάστασιν ὄντας, βαρύτερον ἐλεγχόμενοι διὰ τὰ διάφορα ὑπ' αὐτῶν προελθότα ἐγκλήματα, ἔχουσι περισσότερα παντός ἄλλου τὴν ἀνάγκην παρηγορίας καὶ ἀνακουφίσεως ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν τῆς καρδίας καθ' ἐκάστην γενομένων σπαραγμῶν.

Ὅθεν μετέβην εἰς αὐτοὺς τρεῖς, προτρέπων καὶ παραινῶν αὐτοὺς ἵνα μὴ ἀπομακρύνονται ἔχοντες ἐαυτὴν ἐλπίδα εἰς τὸ ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὅσα ἄλλα τὴν ψυχικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῶν σωτηρίαν αφορῶσι.

Τελευταῖον παρατηρῶ εὐσεβάστως, ὅτι ὀπόθεν διέβην πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός μου ἐν ἐργασίμοις ἡμέρας ὅπου ὑπὸ τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν παρέδρων ἐλαμβάνετο ἡ ἀνήκουσα πρόνοια ὑπὲρ τῆς συναθροίσεως τῶν χριστιανῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ μεταβασίς μου ἐγένετο ἐπωφελῆς, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα μᾶλλον εὐάρεστον, ὅπου δέ τουναντίον ἠμέλησαν καὶ ἀδιαφόρησαν αἱ τοπικαὶ ἀρχαί, ἐκεῖ καὶ ἡ μετάβασίς μου ἦτον εὐάρεστος καθίστατο δὲν ἔπαυσα ὅμως καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλίγοις ἐκπληρῶν τὸ καθήκον μου προτρέπων καὶ παραινῶν τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς.

Ἐκθέτων ταῦτα πρὸς τὴν ὑμετέραν Πανιερότητα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὑποσημειοῦμαι βαθυσεβάστως

ο εὐπειθέστατος

Ἱεροκλήρυξ τοῦ Νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος.

Α. Λεκόπουλος

Συνεχίζουμε με την παράθεση δύο ακόμα εγγράφων που αναφέρονται στις οδηγίες του Νομάρχη Φθιώτιδος και Φωκίδος και του Αρχιεπισκόπου Φθιώτιδος Καλλινίκου.

Αριθ. 5835

Α΄

Έν Λαμία τήν 22 7βρίου 1858

Δυνάμει τοῦ ἀπό 26 Ἰουνίου ε. ε. Β. Διατάγματος, περί τῶν χρεῶν τῶν Ἱεροκηρύκων, ὁ εἰς τόν Νομόν τοῦτον Ἱεροκήρυξ Κύριος Ἀγαθάγγελος Λεκόπουλος θέλει μεταβῆ πρός ἐκτέλεσιν τῆς πνευματικῆς υπηρεσίας του αὐριον εἰς Ὑπάτην καί ἐκείθεν εἰς Ἀγάθωνην. Τήν δέ 28 θέλει μεταβῆ εἰς ἀγά, πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Σπερχειάδος, καί εἰς ἅπαντα τὰ συνιστώντα τόν δήμον χωρία μέχρι τῆς 5: 8βρίου, ἀπό δέ τῆς 6-18 τοῦ αὐτοῦ μηνός θέλει μεταβῆ εἰς Μαυρίλον, πρωτεύουσα τοῦ δήμου Τυμφρηστοῦ, καί ὅσα ἄλλα συνηθῆ χωρία τοῦ αὐτοῦ δήμου, ἀπό δέ τῆς 18 μέχρι τῆς 29 εἰς Βαρμπόπι τοῦ δήμου Μακροκώμης.

Νομάρχης Φθιώτιδος καί Φωκίδος
Δ. Κριεζῆς

Ὁ Αρχιεπίσκοπος
+ Φθιώτιδος Καλλίνικος

*

αφ. 9636

Β΄

Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος

Έν Λαμία τήν 14 9βρίου 1858

Δυνάμει τοῦ ἀπό 26 ε. ε. Β. Διατάγματος, περί τῶν χρεῶν τῶν Ἱεροκηρύκων, ὁ εἰς τόν νομόν τοῦτον Ἱεροκήρυξ κ. Ἀγαθάγγελος Λεκόπουλος θέλει ἀπέλθῃ πρός ἐκτέλεσιν τῆς πνευματικῆς του ὑπηρεσίας του την 17 τρεχ. μηνός εἰς τὰς ἀνατολικούς τῆς ἐπαρχίας Φθιώτιδος δήμους, ἤτοι εἰς Φαλλάρων, Κρεμ.(μαστής) Λαρίσσης, Πτελεατῶν καί Ἀμαλιαπόλεως, καί ἐπιστρέφει εἰς Λαμίαν τήν 26 τοῦ προσεχοῦς μηνός Δεκεμβρίου.

Ὁ Νομάρχης

Ὁ
Αρχιεπίσκοπος Δ. Κριεζῆς
Φθιώτιδος Καλλίνικος

Πηγή.

*- Ιστορικό Αρχείο της Ιεράς Συνόδου
της Εκκλησίας της Ελλάδος.*

*- Επίτομος Επισκοπική Ιστορία της Εκκλησίας
της Ελλάδος από τό 1833 μέχρι σήμερα.*

ΤΟΜΟΣ Α΄

Έν Αθήναις, Βιβλιοπωλείον

Αθανασίου Θ. Πούντζα 1948

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο **Γεώργιος Κων. Θ. Λέλης** γεννήθηκε στην Καστανιά Υπάτης το 1930, όπου περάτωσε τη στοιχειώδη εκπαίδευση. Στη συνέχεια φοίτησε στο Γυμνάσιο Λαμίας, από το οποίο και αποφοίτησε το 1950.

Το 1956, μετά την εκπλήρωση των στρατιωτικών υποχρεώσεων προσλήφθηκε, ως υπάλληλος στην επιχείρηση Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών - Πειραιώς, από όπου και συνταξιοδοτήθηκε το 1990. Από το 1958 είναι μόνιμος κάτοικος Χαϊδαρίου.

Αναμίχθηκε ενεργά στα κοινωνικοπολιτιστικά δρώμενα, και χρημάτισε διαδοχικά: Γεν. Γραμματέας της Ομοσπονδίας Ρουμελιωτών Ελλάδος, της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Εταιρείας, του Συλλόγου των εν Αθήναις και Πειραιεί Φθιωτών, Πρόεδρος των Διοικητικών Υπαλλήλων των Αστικών Συγκοινωνιών, του Συλλόγου Καστανιωτών Φθιώτιδας, της Ενώσεως Ρουμελιωτών Χαΐδαριου κλπ.

Είναι μέλος του Πνευματικού Κέντρου Ρουμελιωτών, του Συλλόγου των εν Αθήναις και Πειραιεί Φθιωτών, Καστανιωτών - Καπνοχωριτών και άλλων κοινωφελών συλλόγων και Ιδρυμάτων. Άρθρα και ερευνητικές εργασίες του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά του ρουμελιώτικου, κυρίως χώρου.

Για το Κοινωνικοπολιτιστικό και συγγραφικό του έργο έχει βραβευθεί από την Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών, τη Μητρόπολη Φθιώτιδας, το περιοδικό Πανδώρα, Σταυροδρόμι και άλλα.

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ

- *Η πρώτη εικοσιπενταετία του Συλλόγου Καστανιωτών Φθιώτιδας, 1981, σσ. 32.*
- *Οδοιπορικές σημειώσεις Αιγύπτου & Ισραήλ, 1990, σσ. 18.*
- *Μια άλλη πνευματική απόβαση. Επιμέλεια - Σχόλια. 1994, σσ. 78.*
- *Κατάλογος του γένους Λέλη, 1998, σσ. 32.*
- *Η δολοφονία του Γιάννη Αγαλλίδη και οι συνέπειες της, 1998, σσ. 144.*
- *Ροιμειώτες αιχμάλωτοι 1821-1833, 2000, σσ. 24.*
- *Κριτικά σημειώματα και απόψεις για το έργο του Βασίλη Αλεξίου και επιβρεβύσεις αυτού, 2000, σσ. 26.*
- ***Ναοί και εξογκλήσια του χωριού Καστανιά Υπάτης, 2002, σσ. 24.***
- *Κτητορικό περίγραμμα του ναού του Αγίου Ιωάννη του Ρώσου, Καστανιά Υπάτης, 2007, σσ. 24.*
- *Οι εφημερίδες έγραψαν για την Ευρυτανία, Φθιώτιδα και Φωκίδα, σσ. 96, 2005.*
- *Καστανιώτες και Καπνοχωρίτες αγωνιστές στην Εθνική Εποποιία του 1821, σσ. 304, 2006.*
- *Ιστορικοθηρησκευτικός οδηγός της Αγίας Γης. (Ισραήλ-Παλαιστίνη), Ιορδανία, Αίγυπτος (Σινά, Κάιρο, Αλεξάνδρεια κ.λ.π.) σσ. 420, 2007.(Ανέκδοτος).*
- *Κατάλογος αγωνιστών του Δήμου Υπάτης στην Επανάσταση του 1821. 2008, σσ. 34.*
- *Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Καρνάς Υπάτης (1838-1851). 2009, σσ. 32.*
- *Οδωνυμικά Χαϊδαρίου(Ανέκδοτη).*
- *Άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.*
- *Τακτικός συνεργάτης στα περιοδικά: Η Φωνή της Καστανιάς, Θεσσαλικό Βήμα, Νεχωρίτικα, Φθιωτικά Χρονικά, Σταυροδρόμι, Υπάτη κ.ά.*
- *Ιδιοκτήτης-εκδότης των ετήσιων περιοδικών :*
- *Ιχνηλάτης, τεύχη 1-8.*
- *Ο Ένδημος, τεύχη 1-4.*

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
Μπάτσος Νίκος
Ιστορικός ερευνητής

ΘΕΜΑ

**Η σπηλιά του Αθανασάκη στον προφήτη Ηλία του Μαρτίνου
και η ιστορία της**

Σε όλους τους Μαρτιναίους, καθώς και στους τοπογραφικούς και στρατιωτικούς χάρτες της περιοχής μας, είναι γνωστή η σπηλιά ή τρύπα του Αθανασάκη στον Προφήτη Ηλία του Μαρτίνου. Ο ορεινός όγκος του προφήτη Ηλία σχηματίζει ένα μισοφέγγαρο και υψώνεται δίπλα από το Μαρτίνο προς την πλευρά του Νοτιά, αποτελείται από τα βουνά μικρό βουνό δυτικά 495^{μ.} και από τον προφήτη Ηλία 636^{μ.} που στην κορυφή του βρίσκεται ο ναός του προφήτη Ηλία απ' όπου πήρε το όνομά του όλος ο ορεινός όγκος. Μεταξύ μικρού βουνού και προφήτη Ηλία βρίσκεται η σπηλιά του Αθανασάκη. Ανατολικά είναι τα βουνά Προσήλι 357^{μ.} και Χερόμες 400^{μ.}, όπου σε μια κορυφή απέναντι από το Παλιοχώρι του Μαρτίνου βρίσκεται η σπηλιά του Πάνα, τόπος λατρείας του τραγοπόδαρου θεού. Για μας τους Μαρτιναίους το βουνό αυτό είναι ιερό. Τόπος λατρείας προφητών, αγωνιστών του 1821 αλλά και αρχαίων θεών. Αλλά ας δούμε ποιος ήταν ο Αθανασάκης που από το όνομά του πήρε το όνομα το σπήλαιο στις νοτιοδυτικές πλαγιές του προφήτη Ηλία.

Ο Αθανασάκης ήταν Μαρτιναίος επίσης, ήταν «κλέφτης» με άλλο όνομα, το οποίο δεν γνωρίζουμε. Δεν ζούσε συνέχεια στο Μαρτίνο αλλά στα βουνά και, προσποιούμενος ότι ήταν βοσκός, απέφυγε να έρχεται σε επαφή με τους Τούρκους. Δεν είχε νοιώσει

ποτέ τον δυνάστη στο σβέγκο του, ατίθασος και ασυμβίβαστος, είχε όμως στο Μαρτίνο μια πανέμορφη γυναίκα.

Στα βαθιά χρόνια της Τουρκοκρατίας, όπως λένε γέροντες Μαρτιναίοι, 100 χρόνια πριν την επανάσταση του 1821, περίπου 1700-1750, συνέβη το γεγονός που θα αναφέρομε.

Κάποια μέρα είχαν έρθει οι Τούρκοι φοροεισπράκτορες στο Μαρτίνο, για να εισπράξουν τους φόρους που είχε επιβάλει η Οθωμανική Αυτοκρατορία στις υποτελείς περιοχές και κάθε φορά ζητούσαν και περισσότερα κάνοντας δύσκολη τη ζωή των Μαρτιναίων. Τότε οι Μαρτιναίοι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και κατέφευγαν στο βουνό Προφήτης Ηλίας, απ' όπου έδιναν μάχες ταμπουρωμένοι πίσω από τα απρόσιτα βράχια του βουνού και άφηναν στους Τούρκους μόνο τα νόμματα. Σε μια τέτοια αιφνίδια επιδρομή, λένε ότι, η γυναίκα του Αθανασάκη έβγαλε το πόδι της και δεν μπόρεσε να τρέξει και συνελήφθη από τους Τούρκους. Άλλη εκδοχή είναι ότι η γυναίκα έπαιρνε νερό από το αρχέγονο πηγάδι της Παναγίας, την είδαν οι Τούρκοι φοροεισπράκτορες όταν έφευγαν για την Χαλκίδα, ζήλεψαν την ομορφιά της και την απήγαγαν. Την πήγαν στο χαρέμι του πασά στη Χαλκίδα κι αυτός ενθουσιάστηκε και τους έδωσε πολλά γρόσια. Ο Αθανασάκης αναζήτησε τη γυναίκα του μετά την επιδρομή των Τούρκων, μα δεν υπήρχε κανείς αυτόπτης μάρτυρας.

Πέρασαν μήνες, όταν ένας φίλος του Αθανασάκη, ψαράς από τα Λουκίσια, που ψάρευε στον Ευβοϊκό και πήγαινε τα καλά ψάρια στον πασά της Χαλκίδας, αναγνώρισε τη γυναίκα του Αθανασάκη στο χαρέμι και το είπε στον Αθανασάκη. Αυτός δεν έχασε καιρό, ζώστηκε τα άρματα, καβάλησε το αλογό του και έφθασε στην Χαλκίδα νύχτα. Βοηθούμενος από τον ψαρά και μερικούς φίλους από την Χαλκίδα την κατάλληλη στιγμή που έλειπε ο πασάς, πήρε την γυναίκα του καβάλα στο άλογο και καλπάζοντας απομακρύνθηκε. Πέρασε τη Δροσιά και, όταν έφθασε κοντά στα Λουκίσια σε ένα στενό πέρασμα ενός λόφου (Κιάφα Τούρλια), διαπιστώνει ότι τον κυνηγούν 4-5 Τούρκοι και ο πασάς. Κοντοστέκονται σε κάποια απόσταση, δεν πυροβολούν φοβούμενοι μην σκοτώσουν τη γυναίκα, που είχε στην αγκαλιά του ο Αθανασάκης καβάλα στο άλογο. Ένας από τους Τούρκους φωνάζει στη γυναίκα του Αθανασάκη: «Πού πας, μωρή, ξέχασες ότι στο Μαρτίνο έτρωγες παξιμάδια;». Η γυναίκα γυρίζει το κεφάλι και κοιτάζει πίσω. Ο Αθανασάκης που της είχε πει να μην κοιτάζει πίσω, εξέλαβε την κίνηση αυτή σαν νοσταλγία της ζωής στο χαρέμι, τράβηξε το γιαταγάνι και της πήρε το κεφάλι, πηδάει από το άλογο κάτω και σκαρφλώνει από την πλαγιά πάνω στο βραχώδη λόφο της «Κιάφα Τούρλιας», πάνω από το στενό πέρασμα.

Οι Τούρκοι έχουν μαζευτεί πάνω από το πτώμα της γυναίκας. Ο Αθανασάκης ήταν από πάνω από τον γκρεμό. Παίρνει μια μεγάλη πέτρα και τη ρίχνει στο κεφάλι του πασά, τον σκοτώνει και εξαφανίζεται μέσα στα βουνά. Οι λίγοι Τούρκοι της φρουράς δεν μπορούν να τον κυνηγήσουν. Ρίχνουν μερικούς πυροβολισμούς και γυρίζουν πίσω και μεταφέρουν τον πασά στη Χαλκίδα. Ο Αθανασάκης διασχίζει βουνά και λαγκάδια, καθώς ήταν και «κλέφτης» και γνώριζε καλά τα μονοπάτια της περιοχής.

Μόλις έπεσε η νύχτα βγαίνει στο δρόμο που οδηγούσε τότε από Χαλ-

κίδα - Μαρτίνο. Ο δρόμος αυτός πολλοί λένε ότι κάποτε ήταν πλακόστρωτος (γκαλντερίμι) και ξεκίναγε από Χαλκίδα Δροσιά, Λουκίσια (παραλιακά), Σκορπονέρια, Κιάφα Τούρκα, Λιάβδα, Βεροτάς, Λάρυμνα, Μαρτίνο ή Βεροτάς, Πουρίνια Μαρτίνο. Περιπατώντας ο Αθανασάκης τη νύχτα στον πλακόστρωτο δρόμο για να συντομεύσει την απόσταση από το Μαρτίνο και φθάνοντας περίπου 1.500 μ. μετά τα σημερινά Σκορπονέρια στην θέση «Κιάφα Τούρκα» που ονομάστηκε έτσι, γιατί σε μια αιωνόβια αγκόριτσα που σώζεται μέχρι σήμερα σε μιά λάκα δίπλα στην Κιάφα, άτακτα τμήματα της κλεφτουριάς είχαν κρεμάσει μια τουρκάλα, δεν ξέρουμε για ποιο λόγο, ίσως για αντίποινα. Αυτά υποστηρίζουν απόγονοι του Αθανασάκη σήμερα αλλά και γέροντες Μαρτιναίοι και λένουν ότι κακώς αναφέρουν μερικοί σαν τόπο εκτέλεσης του πασά την Κιάφα Τούρκα που σημαίνει λόφος της Τούρκας και όχι του Τούρκου.

Επίσης μας φαίνεται απίθανο ο πασάς με τόση λίγη φρουρά να κυνηγούσε τον Αθανασάκη μέχρι τα άγρια αυτά μέρη των Σκορπονεριών και της Κιάφας Τούρκα, τα οποία λυμαινόταν κλέφτες και ληστές. Εκεί λοιπόν κοντά στην Κιάφα Τούρκα μέσα στην νύχτα ο Αθανασάκης επιστρέφοντας στο Μαρτίνο, άκουσε χλιμίντρισμα αλόγου. Αμέσως κρύφτηκε, αλλά πολύ γρήγορα διαπίστωσε ότι ήταν το αλογό του που τον είχε αναγνωρίσει και πλησίασε προς το μέρος του και ο Αθανασάκης το χάιδεψε στο μέτωπο. Το άλογο είχε πάρει το δρόμο για Μαρτίνο, ενώ είχε αφηνιάσει την ώρα του φονικού και είχε χάσει τον αναβάτη του. Ο Αθανασάκης καβάλησε το άλογο και έφθασε χαράματα στο Μαρτίνο.

Αφήνοντας πίσω μας τον πλακόστρωτο δρόμο (καλντερίμι) θα πρέπει να πούμε ότι αυτός ο δρόμος έχει τη δική του ιστορία, ειδικά το κομμάτι από Σκορπονέρια - Κιάφα Τούρκα- Μακρυχώραφο που είναι δυτικά από την Σπηλιά του Ληστή Καστάνα στο ρέμα του Λιαγκό όπως το αναφέρουν στρατιωτικοί χάρτες (Λιάγκος=Δαίμονας) πιθανόν πρόκειται για κάποιο είδος λύγκα (αγριόγατα) μεγάλη ή ρίζο, όπως το έλεγαν οι παππούδες μας), που ζούσε τότε στα άγρια και δασωμένα εκείνα μέρη με αιωνόβια κέδρα και τα ουρλιαχτά φόβιζαν τους ανθρώπους της υπαίθρου τις νύχτες. Μετά το Μακρυχώραφο δυτικά πάνω από το ρέμα και την Λιάβδα το καλντερίμι κατεβαίνει στην Σκάλιζα-Βεροτά-Μύλους Λάρυμνας. Αυτό το κομμάτι δουλεύονταν από τους βλάχους των Σκορ-

πονερίων που με τους ημίονους έφεραν το «φόρτωμά» τους, τούς καρπούς και το σιτάρι και το άλεθαν στους νερόμυλους της Λάρυμνας. Αυτό συνεχίστηκε μέχρι το 1955, οπότε οι βλάχοι έφυγαν από τα Σκορπονέρια και εγκαταστάθηκαν στο χωριό Κόκκινο. Έτσι έπαυσε να περπατιέται το γκαλντερίμι, αλλά και το 1958 άνοιξαν καινούργιοι δρόμοι όπως η Εθνική οδός που ένωσε τη βόρεια με τη νότια Ελλάδα και τη Χαλκίδα μέσω Ριτσώνας. Έτσι εγκαταλείφθηκε ο παλαιός δρόμος Χαλκίδα - Μαρτίνο. Το παλαιό γκαλντερίμι ερήμωσε, χορτάρισε. Οι αλλεπάλληλες πυρκαγιές των νεωτέρων χρόνων κατέστρεψαν μεγάλα κομμάτια του αλλά τα ίχνη του σώζονται μέχρι σήμερα.

Και επανερχόμαστε στα γεγονότα. Από αυτό το γκαλντερίμι γυρίζοντας ο Αθανασάκης στο Μαρτίνο μετά τον φόνο του Πασά της Χαλκίδας και της γυναίκας του έφθασε τα χαράματα στο Μαρτίνο, ειδοποίησε τους δικούς του και έφυγαν όλοι για το βουνό Προφήτης Ηλίας, προτού τους πιάσει η μέρα, πιθανόν σε κάποια στάνη φοβούμενοι αντίποινα των Τούρκων. Εκεί ψηλά στο δασωμένο τότε βουνό ένιωθαν ασφαλείς λόγω και των πυκνών βράχων δεν μπορούσε να τους αιφνιδιάσει το τούρκικο ιππικό αλλά και το πεζικό δεν μπορούσε να πορευθεί γρήγορα. Ίσως όμως ο Αθανασάκης είχε και την υποστήριξη κλεφτών και αρματολών καθώς και αυτός ήταν κλέφτης και είχαν τα λημέρια τους στις Λάκες του Προφήτη Ηλία (σώζονται σήμερα λίθινες κυκλικές στρούγκες). Μαρτυρίες γερόντων λένε ότι οι Τούρκοι τότε έβαλαν φωτιά και έκαψαν το δασωμένο τότε βουνό, ίσως επειδή κρύβονταν και ο Αθανασάκης, και για μια εβδομάδα ήταν σαν πυρωμένο σίδηρο. Κάηκαν όλοι οι σπόροι, τα κέδρα δεν ξαναφύτρωσαν λόγω των κλιματολογικών αλλαγών αλλά και των πυρκαγιών των μετέπειτα νεώτερων χρόνων και μόνο στις μέρες μας αρχίζουν σποραδικά πεύκα να ξεφυτρώνουν. Σήμερα η πιο δασωμένη πλευρά είναι η Β.Δ. (Μαντρί Λ. Κυράνα) με μεγάλες πουρναριές και πολλές ξεπερνούν τα 3 μέτρα.

Πέρασε πολύς καιρός. Μετά το φονικό ορισμένες οικογένειες συγγενείς του Αθανασάκη γύρισαν στο Μαρτίνο και άλλαξαν επώνυμο από Αθανασάκης σε Καράλης, για να μην αφανισθούν από τους Τούρκους. Ορισμένοι διατήρησαν το επώνυμο Αθανασάκης, ίσως ζούσαν στην ύπαιθρο. Σήμερα στο Μαρτίνο υπάρχουν με τα δύο επίθετα και είναι συγγενείς μεταξύ τους. Ο ίδιος ο Αθανασάκης δεν γύρισε στο Μαρτίνο τουλάχιστον μέρα κανείς δεν ξαναείδε το πρόσωπό του. Οι Τούρκοι τον επικήρυξαν για πολλά γρόσια σε όποιον παρέδιδε το κεφάλι του ή τον πρόδιδε. Έτσι αναγκάστηκε να περάσει όλη την υπόλοιπη ζωή του μακριά από τους ανθρώπους, σε μια τρύπα σαν τα αγρίμια, στην απόλυτη ερημιά του βουνού και του λόγγου αλλά ελεύθερος.

Είναι Φεβρουάριος του 2008 παίρνω την απόφαση να επισκεφτώ την Σπηλιά του Αθανασάκη και να φέρω στο φως της δημοσιότητας δύο του-

λάχιστον γνήσιες φωτογραφίες. Ήξερα περίπου πού θα βρω την τρύπα της Σπηλιάς, Ν.Δ. από το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία και σε απόσταση 1500 μ. περίπου, περνώντας μέσα από τον πιο βραχώδη και δύσβατο ορεινό όγκο του βουνού. Όμως τα 20 με 30 τελευταία χρόνια κανείς δεν είχε επισκεφθεί τη Σπηλιά. Εγώ προσωπικά την είχα συναντήσει κάποτε μπροστά από 20 χρόνια κυνηγώντας τα κοπάδια με τις πέρδικες που ήταν γεμάτο τότε το βουνό και πάντα με μέτρο και όπως ορίζουν οι νόμοι. Ξεκίνησα από το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία με τα πόδια την κατηγορική πορεία μέσα από τα βράχια ακολουθώντας ένα παλιό μονοπάτι που έχουν χαράξει τα ζώα των κοπαδιών που βοσκούν στο βουνό (εδώ στο βουνό Προφήτης Ηλίας όλα τα μονοπάτια οδηγούν στην κορυφή, στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία 636 μ.). Σε πολύ σύντομο χρόνο αναγνώρισα το σημείο όπου πίστευα και εγώ αλλά και παλιοί αγελαδοτρόφοι και τσοπάνηδες ότι ήταν η τρύπα με την Σπηλιά και μάλιστα μετά από μια βαθιά λάκκα και δίπλα σε ένα παμπάλαιο μονοπάτι. Ήμουν σίγουρος ότι ήμουν στο σημείο που ήταν η Σπηλιά, έβγαλα από το σακίδιο χάρτες τοπογραφικούς του Στρατού και άλλα χαρτιά με πληροφορίες που είχα. Όλα μου έδειχναν ότι ήμουν εκεί που ήθελα. Μαζεύω τα χαρτιά και άρχισα να ψάχνω για να εντοπίσω επί του εδάφους το στίγμα που μου έδειχναν οι χάρτες, (την τρύπα που θα με οδηγούσε στην Σπηλιά), οργώνοντας κυριολεκτικά όλο το μέρος. Οι πυκνές πουρναριές μου τρυπούν τα πόδια, στο έδαφος κανένα ίχνος, όλα καλυμμένα, αρχίζω να απογοητεύομαι.

Αλλάζω τακτική παίρνω το υποτιθέμενο μονοπάτι από πολύ πιο πάνω και αρχίζω να κατεβαίνω κοιτάζοντας δεξιά και αριστερά μήπως εντοπίσω τη σπηλιά ενώ οι πληροφορίες μου έλεγαν ότι είναι δεξιά και δίπλα στο μονοπάτι. Τίποτα όμως. Όλα είναι καλυμμένα. Κανένα ίχνος. Πίστεψα ότι η τρύπα της Σπηλιάς έχει γεμίσει με χώμα από τα νερά τη βροχής, χορτάρια έχουν φυτρώσει από πάνω και δεν μπορούσα να την εντοπίσω. Όμως κάτι μέσα μου μού λέει ότι είναι εδώ. Ένας Σταυραετός με συνοδεύει από ψηλά ακούω την κραυγή, μού δίνει θάρρος και μού φέρνει γούρι, καθώς και στην Σπηλιά του Πάνα είχε συμβεί το ίδιο.

Μετά από πολλές ώρες που έψαχνα άρχισα να αμφιβάλω και έπαθα κάτι ανάλογο με αυτό που παθαίνουν οι πιλότοι όταν βρίσκονται στο απόλυτο χάος του ουρανού πάνω από τα σύννεφα (βέρτικο). Δεν πίστευα στα μάτια μου. Στο μέρος που είχα δει πριν 20 χρόνια δεν υπήρχε τίποτα και άρχισα να ψάχνω σε άλλες άσχετες θέσεις. Ταλαιπωρήθηκα, κουράστηκα και περιπλανήθηκα άδικα. Ο ήλιος άρχισε να γέρνει. Η ώρα ήταν 5 το απόγευμα 15 Φεβρουαρίου από τις 11 το πρωί που είχα φύγει από το χωριό, το 1,5 χλμ. είχε γίνει 15 χιλιόμετρα αναζήτησης, στις αχανείς και άγριες νοτιοδυτικές πλαγιές του βουνού Προφήτης Ηλίας. Απογοητευμένος άρχισα να ανεβαίνω τον ανηφορικό τώρα δρόμο προς την κορυφή

του βουνού όπου το εκκλησάκι 635 μ. Είχα αρκετό και δύσκολο δρόμο να διανύσω φοβούμενος μην με πιάσει και το σκοτάδι και σπάσω κανένα πόδι. Είχα φθάσει στα μισά. Ο ήλιος είχε κρυφτεί, αλλά το φως της ημέρας έφεγγε ακόμη. Σταμάτησα για λίγο με την πλάτη ακουμπισμένη σε ένα μεγάλο βράχο. Ο ιδρώτας με έχει λούσει, ενώ οι κτύποι της καρδιάς μου είχαν διπλασιαστεί, μα περισσότερο απ' όλα ήταν η απογοήτευση. Ακολούθησα πιστά το μονοπάτι που ήταν χαραγμένο με κόκκινο χρώμα επάνω στα βράχια από τις οπλές των κατοικιών που μεταφέρουν το κόκκινο χρώμα επάνω στις πέτρες. Έφθασα καμιά φορά στο αμάξι, στην κορυφή, και πήρα το δρόμο της επιστροφής στεναχωρημένος, γιατί νόμισα ότι η σπηλιά είχε μπαζωθεί και χαθεί για πάντα, έλεγα μέσα μου ότι χάθηκε ένα μνημείο μιας ιστορίας του τόπου μας.

Το βράδυ της ίδιας ημέρας, μετά την κάθοδο από το βουνό και την αποτυχία μου να εντοπίσω την σπηλιά, βγήκα για έναν καφέ για να τονωθώ λίγο από την ταλαιπωρία που είχα τραβήξει όλη την ημέρα. Εκεί βρήκα και έναν άλλον κυνηγό, το Θανάση Δ., μεγαλύτερό μου και τον ρώτησα για τη σπηλιά και αυτός μου είπε ότι την είχε δει πριν 30 χρόνια και τώρα πρέπει να έχει μπαζωθεί. Το ίδιο μου είπαν και απόγονοι του Αθανασάκη, τσοπάνηδες του Προφήτη Ηλία, όπως ο Λευτέρης ο Κυράνας, παλιοί αγελαδάρηδες, όπως ο μπάρμπα-Χρήστος ο Κούρος και ο Γιώργος ο Δημάκης, που έζησαν χρόνια στα βουνά της Λιάβδας και του Προφήτη Ηλία με τα ζώα τους. Όλοι αυτοί οι ξωμάχοι της υπαίθρου κάποτε δρασκελίζαν τα βράχια του Προφήτη Ηλία, όμως οι περισσότεροι σήμερα ήταν υπερήλικες και δεν μπορούσαν να με ακολουθήσουν στις άγριες ΝΔ πλαγιές του Προφήτη Ηλία. Ένας όμως ξεχώριζε. Παρά την ηλικία των 67 χρόνων μπορούσε να περπατήσει και να μου δείξει την σπηλιά. Ήταν ο Γιώργος ο Δημάκης, ένας παλιός «κάου-μπόης» και χρησιμοποίησα την ξενική αυτή λέξη που σημαίνει «παιδί της αγελάδας», γιατί αυτός έζησε από μικρό παιδί με τα αγελάδια και αγαπούσε τα ζώα και ήξερε καλά τα μονοπάτια του Προφήτη Ηλία. Αυτός, λοιπόν, μου διηγήθηκε ότι, όταν φύλαγε τα αγελάδια μπροστά από 30 χρόνια και περπατούσαν το παλιό μονοπάτι, προτού να έχουν ακόμη οπτική επαφή με την τρύπα της σπηλιάς, άφηναν ένα ελαφρύ μουγκρητό και παραμέριζαν μυρίζοντας ίσως την υγρασία της σπηλιάς. Επίσης, μου είπε ότι η τρύπα της σπηλιάς ήταν δεξιά και δίπλα στο μονοπάτι και συμφωνούσα απόλυτα, καθώς και ότι μια μυστηριώδης πέτρα εξέχει μεταξύ δύο άλλων πάνω στο μονοπάτι και δίπλα από την τρύπα της σπηλιάς. Με όλα αυτά τα στοιχεία πίστεψα ότι θα μπορούσα να βρω έστω τα ίχνη της σπηλιάς, έστω και κλειστή από τα χώματα.

27-2-2008: Ήταν μια ηλιόλουστη μέρα μετά από την καθορισμένη δύσκολη πορεία μέσα από τα βράχια φθάνουμε μαζί με τον Γιώργο τον Δημάκη στο υποτιθέμενο παλιό μονοπάτι. Προχωράμε βήμα-βήμα. Σε

κάποιο σημείο διακρίνουμε ένα βαθούλωμα δεξιά του μονοπατιού μέσα σε ένα θάμνο και κατά διαβολική σύμπτωση και μια πέτρα να εξέχει στο μονοπάτι. Εδώ πρέπει να ήταν η τρύπα της σπηλιάς, μου λέει ο Γιώργος. Τώρα πίστεψα κατά 90% ότι η σπηλιά είχε μπαζωθεί και όλος ο κόπος πήγε χαμένος, οι λίγες ελπίδες που μας είχαν απομείνει, μας έκαναν να οργώσουμε κυριολεκτικά το σημείο. Τίποτα όμως. Κουραστήκαμε, πάμε να φύγουμε, μου είπε ο Γιώργος, δεν πρόκειται να την βρούμε, έχει μπαζωθεί. Λίγο πριν αποχωρήσουμε του έκανα μία ερώτηση. Γιώργο, του είπα, υπάρχει περίπτωση να μην είναι αυτό το παλαιό μονοπάτι και χωρίς να αλλάξουμε κουβέντα βαδίσαμε ανατολικά και σε απόσταση περίπου 6μ. ο ένας από τον άλλον διανύσαμε γύρω στα 30μ., σε ένα σημείο σταθήκαμε ακίνητοι και παρατηρούσαμε τον γύρω χώρο. Ο Γιώργος ήταν στην μέση του πραγματικού παλαιού μονοπατιού, εγώ ένα βήμα πριν από την τρύπα της σπηλιάς όμως τίποτα δεν έδειχνε καθαρά, μερικές πέτρες στοιβαγμένες και κλαδιά από πουρνάρια που είχαν φυτρώσει κράταγαν καλά κρυμμένο το μυστικό της σπηλιάς. Σκύβω και τραβάω μία πέτρα, διακρίνω κενό, χάος και σκοτάδι, δεν ήθελα περισσότερα: «Γιώργο, η σπηλιά,» του φωνάζω. Ήρθε κι αυτός και βρήκε και την χαρακτηριστική πέτρα μέσα στο μονοπάτι.

Ο γρίφος έσπασε, η σπηλιά του Αθανασάκη ήταν μπροστά μου. Καθαρίσαμε το στόμιο από τις πέτρες και κόψαμε τους θάμνους. Μέσα ήταν καθαρή. Το στόμιο είναι στο ίδιο επίπεδο με το έδαφος και χωράει άνετα να κατέβει ένας άνθρωπος μέσα. Κατέβηκα το στόμιο που είναι σαν πηγάδι 2-2,5 μέτρα βάθος. Μετά η σπηλιά συνεχίζει με κατηφορική πορεία με σκαλοπάτια, πιθανόν από την εποχή του Αθανασάκη, αυτό το μαρτυρούν οι επίπεδες πλάκες που είναι σε όλη την κατηφορική πορεία και με βορειοδυτική κατεύθυνση. Από τον προθάλαμο I περνάω ένα στένωμα, χωρίς να αγγίξω μία επικίνδυνη ασταθή πέτρα που είναι από πάνω μου στον ενδιάμεσο θάλαμο II, ο οποίος είναι μεγαλοπρεπής και ασφαλής και μπορείς να περπατάς όρθιος. Συνεχίζοντας την κατηφορική πορεία περνάω άλλο ένα στένωμα αλλά πλευρικό και ασφαλές κάτι σαν πόρτα. Μετά από αυτό βρίσκομαι στον θάλαμο III που είναι και ο πιθανός κοιτώνας του Αθανασάκη, ένας μικρός επίπεδος θάλαμος. Εδώ βρίσκομαι στο βαθύτερο μέρος της σπηλιάς 5,5 μέτρα βάθος από την επιφάνεια του εδάφους. Κατεβαίνοντας φωτογράφισα μέσα τη σπηλιά, άγγιξα τις πέτρινες πλευρές της, αυτές που ακουμπούσε ο Αθανασάκης, όταν κατέβαινε στην σπηλιά, είδα τρία σύμβολα χαραγμένα στην πλευρά του βράχου μέσα στην σπηλιά «+ΔΖ», τα οποία δεν ξέρω τι συμβολίζουν.

Εδώ σε αυτή την υπόγεια και ανήλια σπηλιά έζησε ο προγονός μας Αθανασάκης στις άγριες και βραχώδεις νοτιοδυτικές πλαγιές του Προφήτη Ηλία, μετά το φόνο του Τούρκου πασά της Χαλκίδας, επικηρυγμένος μακριά από τον κόσμο αλλά ελεύθερος, χαρακτηριστικό της άρνησης

και του ατίθασου πνεύματος των παλαιών Μαρτιναίων. Το κελήδημα από τις πέρδικες τον ξύπναγε το πρωί και τα νυχτοπούλια τον συνόδευαν τις νύχτες, τσοπάνηδες του βουνού του εξασφάλιζαν την τροφή και τον πληροφορούσαν για τις κινήσεις των Τούρκων.

Για τον θάνατο του Αθανασάκη λίγα στοιχεία έχουμε ανεπιβεβαίωτα και ατεκμηρίωτα καθώς επίσης και για το μικρό του όνομα, ενώ Αθανασάκης ήταν το επώνυμό του. Οι πληροφορίες λένε ότι πέθανε μέσα στην σπηλιά και πολύ αργότερα συγγενείς του πήραν τα κόκκαλά του και τα έθαψαν άγνωστο πού. Ο συγγραφέας Αθαν. Νυδριώτης στο βιβλίο του «ΥΠΟΤΡΟΠΗ» αναφέρει κάποιον τάφο ενός Θεοδωρή στο προαύλιο της εκκλησίας του Προφήτη Ηλία, χωρίς να μας λέει τίποτα άλλο, αφήνοντας την πληροφορία μετέωρη. Δύο ονόματα πλανώνται για το μικρό όνομα του Αθανασάκη, Θεοδωρής ή Λεωνίδας. Το όνομα Θεοδωρής είναι πολύ διαδεδομένο και σήμερα στους απογόνους του Αθανασάκη στο Μαρτίνο.

Τελειώνοντας θα αναφέρουμε λίγα στοιχεία για τα οποία δεν βρισκαμε την σπηλιά:

— Πριν από χρόνια κάηκε όλη η ΝΔ πλευρά του Προφήτη Ηλία το τοπίο αλλοιώθηκε, τα ζώα των κοπαδιών του βουνού χάραξαν άλλο καινούργιο μονοπάτι σε πιο ομαλό σημείο, 30 μέτρα δυτικά από το παλαιό.

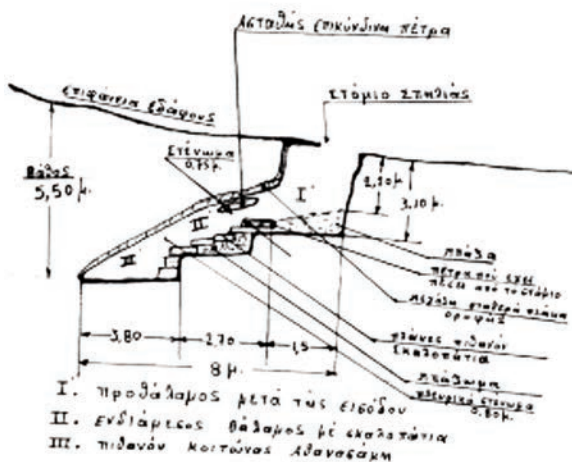
— Τσοπάνηδες έκλεισαν με πέτρες την τρύπα της σπηλιάς για να μην πέφτουν τα ζώα τους μέσα.

— Καινούριοι θάμνοι και χορτάρια φύτρωσαν πιο πυκνά στην είσοδο της σπηλιάς.

Το παλιό μονοπάτι έκλεισε, μα τα ίχνη που έμειναν. Και όλα αυτά τα έκανα, γιατί η σπηλιά εδώ και 20 με 30 χρόνια ήταν χαμένη. Κανείς δεν την είχε δει, κανείς δεν την είχε επισκεφθεί. Καλυμμένη καλά από τη φύση θα κράταγε το μυστικό της ιστορίας της κρυμμένο στα σπλάχνα της γης.

Και μετά από καμιά 20αριά χρόνια ακόμη κανείς δεν θα μιλούσε και κανείς δεν θα ήξερε τη σπηλιά του Αθανασάκη, όταν θα είχαν πεθάνει και οι τελευταίοι ξωμάχοι της υπαίθρου.

Η Σπηλιά του Αθανασάκη
σε κάθετη τομή

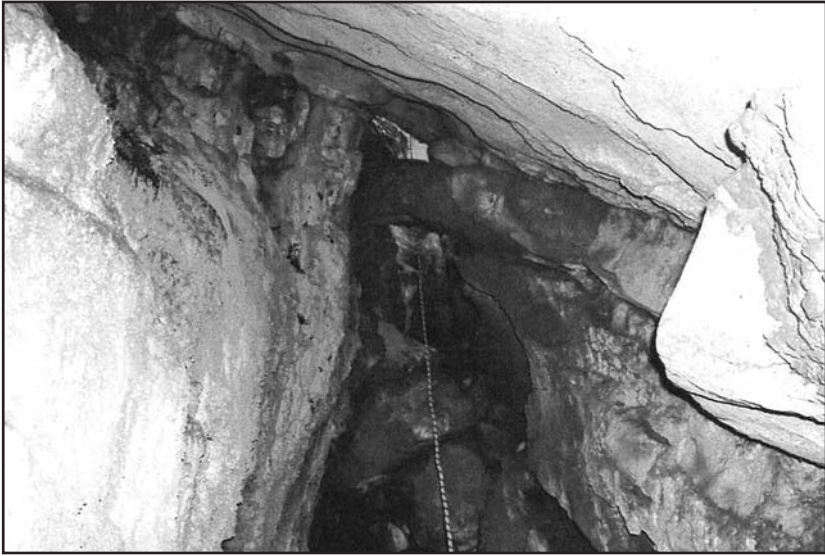

Είσοδος της σπηλιάς του Αθανασάκη στο Βουνό Προφ. Ηλίας του Μαρτίνου.

Στένωμα (πόρτα) στο εσωτερικό της σπηλιάς που πρέπει να περάσεις για να πας στον κοιτώνα του Αθανασάκη.

Εσωτερικό μέρος της σπηλιάς του Αθανασάκη.

Το εκκλησιάκι του Προφήτη Ηλία στην κορυφή του βουνού 636μ. μέχρι εκεί φθάνει αμαξιτός δρόμος, απομένουν 1000μ. Ν. Δυτικής πορείας (μονοπάτι) για να φθάσεις στην σπηλιά.

ΠΗΓΕΣ

Λεωνίδα Αθανασάκης, Μαρτιναίος απόγονος του Αθανασάκη
Γεώργιος Αθανασάκης ή Καράλης, Μαρτιναίος απόγονος του Αθ-
νασάκη

Γ. Μίχας από το Λούτσι στο βιβλίο του “Το Μαρτίνο και τα προερχό-
μενα από αυτό Λάρυμνα - Λούτσι – Πύργος”

Αθανάσιος Νυδριώτης, Μαρτιναίος συγγραφέας και καθηγητής πανε-
πιστημίου Αθηνών στο βιβλίο του “Υποτροπή”

Χρήστος Κούρος, παλαιός αγελαδάρης που περπάτησε στα λημέρια
του Αθανασάκη

Γεώργιος Δημάκης, αγελαδάρης από μικρό παιδί, γνωρίζει όλα τα
σπήλαια του προφήτη Ηλία του Μαρτίνου

Τοπογραφικός χάρτης Γ. Υ. Σ (Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

- ◆ Γεννήθηκα στο Μαρτίνο Φθιώτιδας 28-1-1949.
- ◆ Το 1969 απεφοίτησα από το τμήμα Εργοδηγών Μηχανολόγων της
Σιβιτανιδείου
Σχολής, Αθήνα.
- ◆ Υπηρέτησα ως Μηχανοσυνθέτης Αεροσκαφών στη Σχολή Αεροπο-
ρίας Στρατού.
- ◆ Εργάστηκα ως Εργοδηγός Μηχανολόγος στο Υπουργείο Γεωργίας,
στη διεύθυνση εγγείων βελτιώσεων για επτά έτη, Αθήνα.
- ◆ Το 1972 εργάστηκα στη ΛΑΡΚΟ ως υπεύθυνος τμήματος συντήρη-
σης, Λάρυμνα.
- ◆ Το 1987 ανέλαβα την διεύθυνση του εργοστασίου αμμοβολής
ΚΑΡΟΥΣΑΤΟΣ ΑΕΒΕ, Λάρυμνα.
- ◆ Είμαι παντρεμένος και έχω δυο παιδιά.
- ◆ Σήμερα είμαι συνταξιούχος του Ι.Κ.Α και ασχολούμαι με την ιστο-
ρική έρευνα του τόπου μου.
- ◆ Είμαι αρθρογράφος στην τοπική εφημερίδα « Αίας ο Λοκρός » και
έχω γράψει θέματα όπως : Παλιοχώρι Μαρτίνου, Μια έριδα 2500 χρό-
νων, Σπηλιά του Πάνα στο Μαρτίνο κ.ά.
- ◆ Συμμετείχα ως εισηγητής στο 3^ο και 4^ο Συνέδριο Φθιωτικής Ιστο-
ρίας.

Νίκος Μπάτσος

Μαυροδήμου Στάμου,2

Μαρτίνο, 35005

Email:nickbats@windowslive.com Τηλ:2233061425 κινητό:6977861908

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
Θεοχαρόπουλος Λουκάς
 τραπεζικός υπάλληλος

ΘΕΜΑ
ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ (1872-1939)
ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ – ΜΑΡΗΣ (1916-1979)
Δύο λησμονημένοι Λαμιώτες πνευματικοί δημιουργοί

Ο Μάρκος Τσιριμώκος και ο Γιάννης Τσιριμώκος (Λογοτεχνικό Γιάννης Μαρής) αποτελούν δυο μορφές των Ελληνικών Γραμμάτων του περασμένου αιώνα που αγνοήθηκαν ή παρεξηγήθηκαν από τους λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής. Πρωτοπόρος του δημοτικισμού και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και ποιητής, στα χρόνια του μεσοπολέμου ο πρώτος. Μαχητικός δημοσιογράφος και πρωτίστως θεμελιωτής του αστυνομικού μυθιστορήματος στην μεταπολεμική εποχή ο δεύτερος. Γόνιμοι και οι δύο της ιστορικής οικογένειας Τσιριμώκου, που τα μέλη της αναδείχθηκαν σε υψηλές θέσεις της πολιτικής ζωής της χώρας.

Ο Μάρκος Τσιριμώκος γεννήθηκε το 1872 στη Λαμία, τελείωσε το γυμνάσιο στην Αθήνα και εισήχθη στη σχολή ναυτικών δοκίμων. Από το 1890 έως το 1914 υπηρέτησε ως αξιωματικός στο πολεμικό ναυτικό. Ύστερα έγινε διαδοχικά νομάρχης Κερκύρας και Γενικός Διοικητής Χίου (1917-20), διορισμένος από την Κυβέρνηση των Φιλελευθέρων. Νέος το 1894 εμφανίζεται δυναμικά στα γράμματα υποστηρίζοντας την καθιέρωση της δημοτικής. Συνεργάστηκε με εφημερίδες και περιοδικά της εποχής του, όπως το ανανεωτικό λογοτεχνικό περιοδικό των δημοτικιστών «Νουμάς» και για ένα διάστημα με την «Τέχνη» του πρωτοπόρου λογοτέχνη Κώστα Χατζόπουλου, με το ψευδώνυμο Στέφανος Ραμάς. Τα άρθρα του σε αυτά τα περιοδικά έγιναν συχνά στόχοι των καθαρευουσιάνων και της σάτιρας του Γ. Σουρή. Θα ανθολογηθούν στα μελετήματά του: «Τα παλιά και τα καινούργια» (1905), «Οι λοξοί στρατοκόποι» (1909) και «Αν είχαμε παιδεία ελεύθερη» (1910). Τον ίδιο χρόνο συμμετέχει μαζί με τον Αλ. Δελμούζο, τον Μ. Τριανταφυλλίδη, τον Δημ. Γλυνό στην ίδρυση του «Εκπαιδευτικού Ομίλου». Την ιστορία της μεταρρυθμιστικής αυτής κίνησης την γράφει αργότερα σε ένα σπουδαίο βιβλίο του: «Ιστορία του Εκπαιδευτικού Ομίλου».

Εμφανίζεται αργά στην ποίηση το 1916 με την συλλογή «13 σονέτα» που είδε το φως στην παροιμία της Αλεξάνδρειας. Οι περισσότερες μελέτες του εγράφησαν σε ώριμη ηλικία και η ποίησή του μετά τα πενήντα του χρόνια. Αποτελούνται από τις συλλογές: «Εκ βαθέων», «Ωρες δειλινού», «Σονέτα» τα οποία δημοσιεύθηκαν στη Νέα Εστία το 1931, «Τραγούδια

του Πιάνου» και η τελευταία συλλογή του με τίτλο: «Από τη ζωή» (1939), έτος του θανάτου του. Ο Μ. Τ. γλωσσομαθής λόγιος και με ευρύτερους ορίζοντες. Μετάφρασε έργα μεγάλων ποιητών: όπως των Γάλλων Μπωντλαίρ, Ρεμπώ, Λεκόντ ντε Λιλ, των Γερμανών Γκαίτε, Χάινε και των Άγγλων ρομαντικών Τζ. Κήτς και Όσκαρ Ουάιλντ.

Ο Μ. Τσιριμώκος είναι ένας ποιητής που έζησε με τον καημό ότι αγνοήθηκε από τους συγχρόνους του, όχι μονάχα από το φιλόμουσο κοινό του, αλλά και τους λογοτεχνικούς κύκλους. Η πίκρα του αυτή για τους παραπάνω κύκλους αποτυπώνεται στο πρόλογο της τελευταίας του συλλογής που προαναφέραμε, όπου λέγει: «Στα 1935 γράφοντας τον πρόλογο της ποιητικής συλλογής «Εκλογή» υποσχέθηκα πως δεν θα ξαναγράψω και δεν θα ξαναδημοσιεύσω στίχους. Για τρία χρόνια τήρησα την υπόσχεσή μου και όμως ξανάγραφα. Γιατί; Ίσως να το ξέρω, να υποπτεύομαι το γιατί. Μα κάθε δικαιολογία περιττεύει, αφού οι σίχοι γραφθήκανε και τυπωθήκανε κιάλας σε βιβλίο για να διαβασθούν από το ανύπαρκτο αναγνωστικό μου κοινό. Και τελειώνει τον πρόλογο με τα εξής λόγια: «Γιατί είμαι βέβαιος, όπως αδιαφόρησα χρόνια τώρα για πολλά, έτσι θα αδιαφορήσω και για την υποδοχή που θα κάνουν στους στίχους μου οι πολλοί ή οι λίγοι που θα έχουν την περιέργεια να τους διαβάσουν».

Η ποίησή του σχεδόν ολόκληρη περιφέρεται γύρω από τον πόνο του ποιητή και από τον Έρωτα ή καλύτερα τον δικό του έρωτα. Είναι μια ποίηση συνέχεια εκείνης των ρομαντικών του ελληνικού δεκάτου εννάτου αιώνα ανανεωμένη γλωσσικά με την δημοτική. Μία ποίηση χωρίς προβληματισμούς, απαισιόδοξη, ένα ήρεμο αδιάκοπο κλάμα, μια απελπισμένη αναζήτηση της ευτυχίας πέρα από τον κόσμο και τους ανθρώπους του. Μια ποίηση κυρίως, όπου στις περισσότερες σελίδες της, η ψυχή τού δημιουργού της δεν συναντιέται με τον κόσμο παρά στο πρόσωπο της «αδελφής ψυχής» ή της «αγαπημένης».

Αυτά είναι τα αρνητικά σημεία της ποίησής του που τού καταμαρτυρούν αρκετοί κριτικοί. Ο ιστορικός και θεωρητικός της λογοτεχνίας ποιητής Ηλίας Βουτιερίδης συναγωνιστής του στο χώρο του δημοτικισμού είναι νηφάλιος και προσεκτικός στον ποιητή Μ.Τ. Τον κατατάσσει στον κύκλο της Νέας Αθηναϊκής σχολής (Λ. Πορφύρα, Σκίπη, Δάφνη, Μελαχρινό) και σε αρκετά ποιήματα ανακαλύπτει μια ποιητική δροσιά και προπαντός στα σατιρικά των τελευταίων του συλλογών, όπου ξεφεύγει από την υποκειμενικότητα και φανερώνει μια μαχητική δημοκρατική συνείδηση. Διετέλεσε διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης και για πολλά χρόνια πρόεδρος του Συμβουλίου βιβλιοθηκών.

Ο Γιάννης Τσιριμώκος, ή Γιάννης Μαρός ο θεμελιωτής του αστυνομικού μυθιστορήματος γεννήθηκε στην Σκόπελο το 1916 όπου υπηρετούσε

ο δικαστικός πατέρας του. Έζησε τα παιδικά του χρόνια στη Λαμία. Μετά τις γυμνασιακές του σπουδές αναχωρεί για τη Θεσσαλονίκη, για να σπουδάσει στη Νομική Σχολή. Προσχώρησε στην Κομμουνιστική αριστερά και υπήρξε στέλεχος του φοιτητικού κινήματος. Εξ αιτίας των μεγάλων δικών τής Μόσχας και των αιματηρών εκκαθαρίσεων του Σταλινικού καθεστώτος στην περίοδο 1936-1938 μετατοπίζεται στο σοσιαλιστικό χώρο, στον οποίο θα παραμείνει έως το θάνατό του. Ιδρυτικό στέλεχος του κόμματος ΕΛΔ, του οποίου ηγείτο ο εξάδελφός του Ηλίας Τσιριμώκος. Προσχώρησε στο ΕΑΜ και ήταν επικεφαλής του Γραφείου Στερεάς Ελλάδας.

Το 1945 ξεκινά την σταδιοδρομία του στο χώρο της επαγγελματικής δημοσιογραφίας. Γίνεται αρχισυντάκτης της σοσιαλιστικής ΜΑΧΗΣ, αναλαμβάνει παράλληλα τις λογοτεχνικές και κινηματογραφικές σελίδες της. Η κριτική του για τα αυταρχικά μέτρα της Κυβέρνησης και για κακομεταχειρίσεις πολιτικών κρατουμένων τον οδηγούν στις φυλακές των Βούρλων. Με παρέμβαση της Σοσιαλιστικής διεθνούς και του πολιτικού ηγέτη Αλ. Σβώλου αποφυλακίζεται. Στη συνέχεια αρθρογραφεί στις εφημερίδες: «Προοδευτικός φιλελεύθερος», «Ελεύθερος λόγος», «Αθηναϊκή» για να καταλήξει στο συγκρότημα Μπότση (Ακρόπολις, Απογευματινή, Περιοδικό πρώτο).

Η συγγραφική του εμφάνιση ξεκινά στις αρχές της δεκαετίας του 1950, όταν δημοσιεύει σε συνέχειες σε ένα από τα καλύτερα εβδομαδιαία περιοδικά της εποχής την «Οικογένεια» το κλασικό του μυθιστόρημα: «Έγκλημα στο Κολωνάκι». Τον Σεπτέμβριο του 1953 στο τεύχος 9 του εν λόγω περιοδικού δημοσιεύεται η 8η συνέχεια του «Αθηναϊκού αστυνομικού μυθιστορήματος» που υπέγραφε ως Γιάννης Τσιριμώκος. Στο ίδιο φύλλο διαβάζουμε δημοσιεύσεις γνωστών διανοουμένων, όπως ένα ρεπορτάζ του Μάριου Πλωρίτη με θέμα: «Τα γενέθλια του κινηματογράφου» την συνέχεια του μυθιστορήματος του Σπύρου Μελά: «Στα νύχια της μοίρας», όπως και τα αστυνομικά αφηγήματα των διακεκριμένων Οπενχάιμ, Γουέλς και Ουίλιαμ Άιρις.

Η επιτυχία του μυθιστορήματος «Έγκλημα στο Κολωνάκι», που εκδόθηκε λίγο αργότερα από τον εκδοτικό οίκο «Ατλαντίς» στη σειρά «Αστυνομικά βιβλία τσέπης», τον ενθαρρύνει να συνεχίσει το γράψιμο και άλλων μυθιστορημάτων του είδους αυτού. Έτσι στον ελεύθερό του χρόνο κατάφερε να γράψει γύρω στα 50 αστυνομικά, 20 σενάρια ταινιών και δυο θεατρικά έργα. Γνωστότερα του έργα: «Αυτόπτης μάρτυς», «Έγκλημα στη Μύκονο», «Νυχτερινό τηλεφώνημα», «Το χαμόγελο της Πυθίας», «Η εξαφάνιση του Τζων Αυλακιώτη», «Ο θάνατος του Τιμόθεου Κώνστα», «Ζήτημα εμπιστοσύνης» κ.ά.

Δημιουργός ολόκληρης σχολής, με προδρόμους το περιοδικό «Μάσκα», το βιβλίο «Μυστήριο» τα έργα του Π. Νιρβάνα και Μ. Καρα-

γάτση, «Έγκλημα στο Ψυχικό» και «Κίτρινος Φάκελος». Τα μυθιστορήματα των μεταγενέστερων δεν είχαν την ανάλογη επιτυχία με εκείνη του Γιάννη Μαρή. Χρησιμοποιούσε την αστυνομική πλοκή για να κερδίζει την προσοχή του αναγνώστη. Με την πέννα αναδείχθηκε ο ανατόμος της αστικής ζωής στην ραγδαία εκβιομηχανιζόμενη μεταπολεμική Αθήνα. Ευπατρίδης της αστυνομικής λογοτεχνίας μεταφέρει το πνεύμα της Αγγλίδας κορυφαίας του είδους Αγκάθα Κρίστι. Το «Έγκλημα στο Κολωνάκι» με κεντρικό ήρωα τον αστυνόμο Μπέκα είναι πιο κοντά στο Λονδίνο της Βικτωριανής εποχής, την πρώτη εκβιομηχανισμένη και αστικοποιημένη κοινωνία του πλανήτη, παρά στο Σικάγο του Αμερικανού Ντάσιελ Χάμετ. Αυτό που πραγματικά τον ενδιέφερε ήταν η ατμόσφαιρα, το περιβάλλον και οι ανθρώπινες σχέσεις.

Κατάφερε να δημιουργήσει ζωντανούς ανθρώπινους χαρακτήρες, που ήταν το αποτέλεσμα της συνεχούς παρατήρησης των προσώπων με τα οποία ήλθε σε επικοινωνία στη διάρκεια της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Η πλειονότητα των ηρώων του ανήκουν στην μεγαλοαστική ή μεσοαστική τάξη, διαμένουν στο Κολωνάκι, συνοικία της Αθήνας, την οποία γνώριζε καλά. Οι εφοπλιστές, βιομήχανοι, έμποροι, διανοούμενοι, καλλιτέχνες κατέχουν την πρώτη θέση και σπανίζουν οι μεροκαματιάρηδες, άνεργοι και τα περιθωριακά στοιχεία. Ο κόσμος του είναι σχεδιασμένος γεωμετρικά με σαφή και καθορισμένα όρια. Από τη μία όχθη οι έντιμοι και αξιοπρεπείς πολίτες με τίτλους σπουδών, επιχειρήσεις με κοινωνική προβολή και με «Λευκό Ποινικό μητρώο» από την άλλη όχθη ανεπάγγελτοι μεγαλοεισοδηματίες, τυχοδιώκτες με βεβαρυσμένο παρελθόν. Οι αστυνομικοί επίσης χωρίζονται σε δυο κατηγορίες: τους καλούς και κακούς. Οι πρώτοι είναι έντιμοι, λογικοί, αναγκάστηκαν να ενταχθούν στο σώμα, γιατί δεν είχαν οικονομικά μέσα για να σπουδάσουν. Οι δεύτεροι είναι αυταρχικοί, στενόμυαλοι και αρκετές φορές βασανίζουν τους υπόπτους για να αποσπάσουν ομολογίες. Χαρακτηριστικός τύπος του Γ.Μ. και βασικός ήρωάς του στα περισσότερα βιβλία ο αστυνόμος Γιώργος Μπέκας. Έχει αρκετές ομοιότητες με τον αστυνόμο Μεγκρέ του Ζόρζ Σιμενόν, άλλος τύπος είναι ο δημοσιογράφος Μακρής, ίνδαλμα του συγγραφέα. Ο Μπέκας ένας κοντόχονδρος άνδρας με άσημη εμφάνιση και ένα μουστάκι σαν του Χίτλερ, θυμίζει συνοικιακό μπακάλη που έχει φορέσει το μελανί κοστούμι του. Μοιάζει διαρκώς αφηρημένος κι πρέπει να τον προσέχεις ιδιαίτερα για να ιδείς «τη μικρή φλόγα που παίζει στο βάθος των ματιών του». Η μεγάλη εξυπνάδα του κρύβεται κάτω από ένα ύφος απλοϊκό, ενώ στο παρουσιαστικό του δεν υπάρχει τίποτε το πνευματικό, τίποτε που να δείχνει ότι είναι προικισμένος με αντίληψη. Ο αστυνόμος δεν ανήκει στους τύπους της νυχτερινής αθηναϊκής ζωής. Υποδειγματικός οικογενειάρχης, ζει μια τυπική μικροαστική ζωή που θα απογοήτευε όσους ήθελαν να τον φαντασθούν σαν ρομαντι-

κό ήρωα αστυνομικών περιπετειών. Ο Μπέκας, όπως και ο Μαρής, νιώθει μια αποστροφή για τους ιδιωτικούς ντετέκτιβ. Πιστεύει ότι οι ιδιωτικοί αστυνομικοί είναι για τις ταινίες του κινηματογράφου και τα μυθιστορήματα, γιατί χωρίς τον μηχανισμό της αστυνομίας, είναι άοπλοι, αδύναμοι, γυμνοί.

Ο Γ.Μ. επιτυχημένος και πολυδιαβασμένος συγγραφέας στην εποχή του, αγνοήθηκε από τους κριτικούς της λογοτεχνίας. Δεν τον θεωρούσαν ασήμαντο συγγραφέα. Έζησε όμως σε μια εποχή που στην Ελλάδα αλλά και στις άλλες χώρες, της Δύσης το είδος του υπηρέτησε κατατάσσονταν στην Παραλογοτεχνία. Του καταλογίζουν όμως ότι δεν αξιοποίησε τα μηνύματα του μοντερνισμού, δεν ασχολήθηκε με ζητήματα που, προβληματίζουν τον Έλληνα της μεταπολεμικής εποχής και έδινε την εντύπωση ότι αστυνομικό μυθιστόρημα περιφέρεται γύρω από τις ίδιες επαναλήψεις.

Έπαιξε ρόλο και σε τι κοινό απευθύνονταν.

Η δικαίωσή του άργησε να έλθει και ήταν πανηγυρική. Ο αστυνόμος Μπέκας ζει. Ο Μαρής έχει πνευματικά παιδιά. «Όλοι είμαστε παιδιά του Γ. Μαρή» δηλώνει υπεύθυνα ο Φίλιππος Φιλίππου ένας από τους καθιερωμένους του σύγχρονου ελληνικού αστυνομικού μυθιστορήματος. Τα ίδια δηλώνει και ο αρχαιότερος αυτού του είδους Πέτρος Μάρκαρης: «Ο Μαρής υπήρξε μεγάλος συγγραφέας, αν αφαιρέσουμε την αστυνομική πλοκή, μαθαίνουμε πολλά για την μεταπολεμική Ελλάδα. Έτσι μέσα στο αστυνομικό μυθιστόρημα γεννιέται το σύγχρονο αστικό».

Οι παρουσιάσεις των Ελλήνων συγγραφέων στις διεθνείς εκθέσεις βιβλίου, υπήρξε η αφορμή να μεταφραστούν έργα του Γ.Μ. και σε άλλες γλώσσες. Ο Ιρλανδός μεταφραστής του καθηγητή Χάρισον στο πρόλογο ενός έργου του αναφέρει: «Ο Μαρής είναι τυπικά Έλληνας, παίρνει τη ζωή όπως τη βρίσκει, ένα ελκυστικό και γοητευτικό μείγμα, όπου επιτυχία και λύπη, αγάπη και πάθος, ομορφιά και ασχήμια, συμπλέκονται και συνυπάρχουν. Όπως και στο αρχαίο ελληνικό δράμα, οι ιστορίες του προχωρούν προς το αναπόφευκτο τέλος τους, και αυτό το τέλος μπορεί να είναι ή να μην είναι ευτυχισμένο.

Πέθανε στην Αθήνα το 1979 σε ηλικία 63 χρονών.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Λουκάς Θεοχαρόπουλος, κριτικός-δοκιμογράφος: Γεννήθηκε το 1956 στο Μόδι Φθιώτιδος.

Άρθρογραφεί σε περιοδικά των Αθηνών, με θέματα λογοτεχνικά, κριτικής βιβλίου και της σύγχρονης πολιτικής επικαιρότητας. Τακτικός συνεργάτης της εφημερίδας του «Κέντρου Σοσιαλιστικών Μελετών», όργανο διακίνησης των ιδεών του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού.

Μέλος της Ενωτικής Πορείας Συγγραφέων» και συνεργάτης του λογοτεχνικού περιοδικού «ΟΜΠΡΕΛΑ». Τελευταία συνεργάζεται με τα περιοδικά των Αθηνών «3η χιλιετία», «Νέα Σκέψη», «Οδός Πανός». Για αρκετά χρόνια ανέπτυξε δραστηριότητα στο Πολιτιστικό κίνημα των Τραπεζοϋπαλλήλων. Έχει λάβει μέρος σε αρκετά συνέδρια και ημερίδες.